

*Кондрашова Є. О.,
аспірант кафедри зарубіжної літератури
Дніпровського національного університету імені О. Гончара*

ВІДОБРАЖЕННЯ ПОЕТИЧНОГО СВІТУ ТА ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ Д. ТОМАСА В ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ

Анотація. Статтю присвячено аналізу відтворення поетичного світу Д. Томаса в перекладацькій інтерпретації. У роботі виокремлюються художні образи, які відіграють ключову роль у сприйнятті творчості валлійського поета. Подекуди складні метафори, нестандартні асоціативні образи та глибинний філософський зміст відкривають та розширюють художній світ автора читачу. Окрім цього, висвітлюється головна проблема: чітке емоційне відображення оригінального змісту. Проведено аналіз за чотирма категоріями оцінки адекватності перекладу, інтерпретація розглядається за ознаками еквірітмічності, еквіритмічності, еквілінеарності та еквівалентності. Остання – найбільш вибагливіша та найважливіша у відтворенні оригінальних образів, адже вона передає зміст та контекст читачу. У статті ґрунтовно аналізується творчість Д. Томаса – валлійського письменника, чий творчий доробок не раз ставав об'єктом дослідження багатьох лінгвістів, літературознавців та перекладачів. Кожен із них розглядає його творчість через певний ракурс. Наприклад, Г. Іонкіс розкриває міфологічні образи, вічні теми життя та смерті, ототожнення природи зі свідомістю як зближення з англійським романтизмом. Відбувається поєднання класичних ліній романтизму та модерністського новаторства. На думку С. Ташевського, у творі досліджуваного автора багато складних алюзій та ритмічних конструкцій, що ускладнює можливість адекватного відтворення інтерпретації. Перекладач вважає, що унікальну мелодику звуків твору повною мірою може відчутти лише носій мови. У статті доводиться, що твори Д. Томаса перенасичені валлійським фольклором та незрозумілим асоціативним рядом, що ускладнює можливість сприйняття твору навіть корінним жителям. Адже англійська та валлійська – геть різні мови, тож для того, щоб відчутти увесь шар метафор, потрібно володіти мовою та розбиратися в культурних особливостях Уельсу.

У статті ґрунтовно аналізується одна з інтерпретацій поеми Д. Томаса – “Vision and prayer”. Унікальність її полягає в тому, що це єдиний візуальний твір доробку автора, де важливу роль відіграє символіка (ромб та пісочний годинник). У результаті аналізу доведено, що стовідсоткове адекватне відтворення неможливе, проте перекладачеві вдалося передати потрібний настрій та атмосферу твору-оригіналу.

Ключові слова: поетика, стильова своєрідність, асоціація, метафоричний образ, валлійський поет, Ділан Томас, адекватність перекладу.

Постановка проблеми. Під час перекладу будь-якого тексту завжди дуже важко відтворити усі складові частини оригінального задуму. Перекладачам доволі часто доводиться балансувати між чотирма зіставними адекватного відображення обраного твору: еквілінеарністю, еквіритмічністю, екві-

ритмічністю та еквівалентністю. Ці складові частини, як правило, є орієнтовним планом для літературознавців-дослідників щодо виявлення можливих похибок у відтворенні тексту рідною мовою. Зрозуміло, що жоден переклад не може бути адекватним стовідсотково, проте задля того, щоб підійти якомога ближче до оригіналу, митці досліджують не тільки літературну специфіку обраного твору, а й різні культурні та історичні реалії, які могли вплинути на мислення автора. Саме цей аналіз, а згодом зіставлення та порівняння перекладених текстів на підставі отриманих результатів подекуди і є головним випробуванням, особливо для молодих вчених. Д. Томас як автор потребує ретельного вивчення та, мабуть, інтуїтивного осмислення, адже його твори насичені складними асоціативними образами, що тільки ускладнює завдання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Д. Томас був та залишається досліджуваним серед вітчизняних літературознавців. Зокрема, Г. Іонкіс присвятила розділ творчості валлійського автора у виданні «Англійська поезія ХХ століття». Міфологічні образи, містицизм, пантеїстичне ототожнення природи з індивідуальною свідомістю, космічний масштаб натхнень Томаса – усе це зближає його з традиціями англійського романтизму. «Томас із самого початку проявив самостійність у розробці вічних тем народження, життя, кохання та смерті, запропонував кардинально нове їх образне сприйняття». Проте він не намагається чітко слідувати традиційним канонам. «Прийняття життя у всій його складності і суперечливості, гуманістичні та життєстверджуючі мотиви у творчості Д. Томаса – це не лише данина романтичній традиції і не тільки результат звернення до неї, це вираження нового світосприйняття, активного відношення до життя, характерного для європейської інтелігенції 30-х років» [1, с. 176]. Таким чином, постає синтез опозицій томасівського добутку: поєднання класичних традицій романтизму та ознаки модерністського новаторства.

Інший дослідник англійської поезії ХХ століття, С. Ташевський, розглядає творчість Томаса з точки зору перекладача. Його аналіз та думки, представлені на сайті електронного журналу «ЛІТЕРАТУРА», базуються на тому, що дослідник відчув і на практиці зіткнувся з особливостями поезії автора: «У віршах Томаса дуже багато складних алюзій та ритмічних конструкцій, вони всі погано піддаються перекладу. Найважливіша цінність багатьох із них – у звуці, у зачарованій ритміці, і повною мірою це може відчутти лише носій мови» [2].

Інша складність для перекладу, на думку С. Ташевського, полягає в тому, що Д. Томас – поет не зовсім англійський. Вдома спілкувались англійською, бо його батько був вчителем мови, проте на хлопчика дуже сильний вплив справив фольклор. У віршах Ділана подекуди можна зустріти слова,

образи та сюжети, засновані на валлійських легендах. Валлійська мова (зараз на ній майже ніхто не розмовляє) має дуже мало спільного з англійською. Тому навіть для британців інколи потрібен свій переклад з «валлійських» віршів Томаса. «Саме ім'я Ділан – з однієї з таких легенд, це один з персонажів валлійського епосу, дитя хвиль, дитина з пишним золотим волоссям» [3].

Мета статті – виявити особливості поетики творчості, проаналізувати особливості світобачення Д. Томаса та на підставі цього аналізу дослідити відтворення оригінальних образів у перекладах, а також представити власну інтерпретацію твору.

Виклад основного матеріалу. Аналіз поеми “*Vision and Prayer*” став справжнім викликом, адже це єдиний твір автора, написаний у форматі візуального вірша. Проте водночас ця робота передає особистісні риси творчості Томаса. Твір входить до збірки «На порогах смертей» (“*Death and Endurances*”) 1946 року.

Історія створення поеми досі є доволі туманною та невідомою. Вважається, що Томас почав працювати над нею незадовго до народження сина Ллевеліна у 1939 та присвятив цей твір йому. Проте війна ускладнила роботу, і поет зміг остаточно завершити «Видіння...» лише у 1945 році [4, с. 244]. Саме тоді поема була вперше опублікована у журналі “*Horizon*”, а згодом і в іншій періодиці – “*Sewanee Revue*”. Д. Томасу сподобався графічний варіант останньої публікації, і він вирішив залишити такий вигляд і на наступні збірки. «У листі до “*Dent's*” від 6 листопада 1945 р., відправленому після правки коректури, Томас виражає подяку видавництву за збереження форми» [5, с. 245].

Цей твір є своєрідним викликом не тільки для літературознавців, але й для перекладачів. Він має чітку структуру, якої в перекладі на інші мови дуже складно дотримуватись. Адже, окрім чіткої форми, необхідно зберегти атмосферу, настрої, контекст вірша та не втратити стилістико-лінгвістичні особливості, притаманні оригінальному творові. Поема ускладнена не тільки усталеною зовнішньою формою, проте й внутрішньою. У кожній строфі англійського тексту рядки упорядковані за числом складів, від 1 до 9. У першій частині поеми використовується схема 1-2...-9-...-2-1, що допомагає читачеві відтворити зорове сприйняття у вигляді ромба. У другій частині навпаки – схема 9-8...-1-...-8-9. І читач бачить строфу у вигляді пісочного годинника.

Проте чому саме ромб та пісочний годинник? На це питання не знаходимо відповіді в жодних знаних нам дослідженнях. Однак спробуємо представити свій погляд на це. Вище ми згадували, що Томас присвятив цей твір своєму синові. Можемо припустити, що перша частина поеми (ромби) дуже схожа на молекули ДНК. Треба подивитися в цілому на всю частину, і тоді схожість виявляється однозначною. Виходить, що перший розділ – це народження. Стосовно пісочних годинників, то алюзія, мабуть, є зрозумілою. Адже годинник символізує життя, його плінність, а наприкінці, коли остання піщинка досягає скляного дна, – його втрату.

Число 9 переслідує цей вірш. Максимально маємо 9 складів у рядку, 9 рядків у строфі. «Це повнота, виконання, досягнення, початок і кінець, ціле, число небесне і ангельське, рай на землі. Число дев'ять також – число сили, енергії, руйнування і війни. Воно символізує залізо – метал, з якого робиться зброя для війни. Водночас дев'ятка може бути і символом народження

нового, адже саме дев'ять місяців живе дитина в утробі матері перед тим, як з'явитися на світло» [6].

Додатково можливість адекватного перекладу ускладнюється глибоким змістовим пластом. У творі перетинаються багато мотивів, таких як християнсько-релігійний (хоча він не є ортодоксальним, а скоріш виражає розрізненість духу й сучасного авторові світу), язичницький (поет виріс на валлійському фольклорі) та воєнний (світова війна на час публікації ще тривала).

Лейтмотивом творчості Д. Томаса є опозиція, діалектика життя та смерті. Він прагнув досягти безмежності, відчутти відмінність цих категорій. Використовуючи подекуди космічні, багатогранні образи, автор прагне вмістити Всесвіт до своїх творів. «Саме тому його вірш ніби задихається від метафор, вони пластунуться одна на іншу, приєднують до себе нові тропи, зливаються, так що вірш стає квінтесенцією поезії, є доволі «перенасиченим» і складним для розуміння» [7].

Ураховуючи деякі особливості художнього бачення поетичного світу Томаса, ми повинні поринути у глибинність асоціативного ряду, метафор та філософії. «Дуже швидко виявляється, що цей твір ніякого відношення до релігії не має. Релігія тут тільки метафора. Що ж тут святкується? Народження дитини, або народження вірша? Приводом до цих віршів безумовно є народження дитини, проте, як завжди, будь-яке народження змушує Томаса казати про народження віршів» [4, с. 245].

У статті аналізується лише перша строфа, адже в повному вигляді поема є доволі об'ємною. У дослідженні перекладу потрібно охопити деякі структуральні та стилістико-лінгвістичні особливості, адже саме під час такого аналізу видається можливим адекватно порівняти оригінал із інтерпретацією.

Who
Are you
Who is born
In the next room
So loud to my own
That I can hear the womb
Opening and the dark run
Over the ghost and the dropped son
Behind the wall thin as a wren's bone?
In the birth bloody room unknown
To the burn and turn of time
And the heart print of man
Bows no baptism
But dark alone
Blessing on
The wild
Child.

Поетові була важлива чітка форма і структура твору, тому в перекладі це стає одним із підводних каменів, що ускладнюють спроби досягнути адекватності в більшості категорій. Попри те, що вірш написаний не за академічним зразком, він також створений емоційно, емпірично, чуттєво та має ціллю справити враження не тільки своєю візуальністю, а й за допомогою яскравих та подекуди складних глибинних образів.

Аналіз перекладу допоможе уникнути помилок під час власної спроби. На жаль, не вдалося віднайти жодної української інтерпретації цієї поеми як у посібниках, так і на про-

сторах Інтернету. Можливо, ми не перші, хто випробує себе на цих теренах, проте іншого перекладу у вільному доступі немає. На сьогодні українська версія поеми Д. Томаса «Видіння та молитва», виконана автором цієї статті, є єдиною. Отже, для порівняння маємо лише російські переклади. Один із таких був виконаний Василем Бетакі – російським поетом, перекладачем поезії, а також літературним критиком:

Кто
Ты такой,
Рожденный в той
Комнате за стеной?
Так громко для меня это было,
Что я слышал, как распахнулось лоно,
Слышал, как над призраком пролетела тьма,
Слышал, как сын плюхнулся там за стеной тонкой,
Что даже тоньше, чем косточки у перепелки,
В крови рожденья, в незнакомом верченье
В горенье и столкновенье времён,
Склоняя не перед крещеньем
Оттиск сердца людского,
А только перед той,
Благословившей
Дикого ребенка
Тьмой [4, с. 133].

Аналізувати та оцінювати переклад на адекватність значно легше за співвідношенням вище згадуваних категорій еквірімічності, еквіритмічності, еквілінеарності та еквівалентності оригіналу.

Зовнішня форма інтерпретації В. Бетакі є ідентичною до оригіналу. Перекладач доклав зусиль, щоб зберегти характерні структурні риси. Єдине, що відрізняється в зовнішньому вигляді, – це знаки пунктуації, якими даний переклад перенасичений. Однак це може свідчити лише про особливості пунктуаційних граматичних норм слов'янської мови. В англійській окремі знаки пунктуації (такі, як коми, крапки, знаки оклику, питання та ін.) також присутні, проте Д. Томас навмисне уникав їх, щоб придати твору ефект течії, за якою читач рівномірно рухається в потоці метафор та асоціацій.

Рима також дещо потерпіла змін. Бетакі переклав поему верлібром, що компенсувало втрату плавучості від пунктуації. У Томаса ж рима хоча й не була самою ціллю, проте наявна в деяких рядках. Дуже добре це можна побачити в таких опозиціях, як: “Who – you”, “born – own”, “room – womb”, “run – sun”, “bone – unknown”, “alone – on”, “wild – child”. Звісно, деякі із цих рим є неповними, проте, прочитавши їх вголос, стає зрозумілим, що навіть у першій строфі дуже багато римованих категорій.

Проте структурний малюнок рими не повинен спантеличити недосвідченого читача. Адже ми знаємо, що «Д. Томас» та «чітка структура» – поняття антонімічні, тож у кожній строфі поеми малюнок буде оригінальним та несхожим на попередній. Не дивлячись на те, що загалом переклад сприймається верлібром, все ж трапляються деякі приклади рими і в Бетакі: «такой – той – стеной», «верченье – крещеньем», «той – тьмой». До неповної рими можна віднести пари «лоно – тонкой», «тонкой – перепелки». Дуже важливо дотримувати

рими на початку і в кінці строфи, бо цей малюнок завжди є незмінним. Таким чином вірш стає музичним. Якщо ми звернемося до музичної теорії взагалі, побачимо, що кожний твір складається з окремих частин. Зіставимо музику та літературу, щоб було більш зрозуміло.

Музичний твір у цілому – це текст. Як текст складається з окремих речень, так і музичний твір – із фраз. Слова є складовими частинами речень у літературі, як такти є такими ж складовими частинами фраз у музиці. Склади – це групи нот, що відповідають одній частинці заданого розміру. Таким чином, літеру співвідносимо з нотою.

Отже, кожна строфа поеми Д. Томаса – це фраза. Фраза в музиці має свій початок і повинна дійти до закінчення. Таким чином, яким би не був структурний малюнок рими в кожній строфі, він усе одно буде здаватися мелодійним для читача, бо обрамлення кожної строфи є музичним – римованим. Ми наче приходимо до логічного завершення й маємо змогу перехопити подих перед наступною фразою. Будемо вважати, що перекладач впорався із цим, адже під час перекладу враження плинності та музичності зберігається.

Ритміка оригінального твору є дуже вибагливою. Вона, на відміну від інших характеристик, які ми досліджуємо, не має чіткої структури та форми. Майже всі рядки закінчуються наголошеним складом, що нібито поділяє фразу (строфу) на такти (рядки). Чітко визначити розмір вірша не видається можливим. Це суміш різних розмірів (складних, простих) та придіхів (пірихій, спондей). Дотримуватися саме цієї структури в перекладі не обов'язково, тому що в антиструктурності й полягала основна ідея автора.

У ритмічному малюнку Бетакі одразу помітно, що форма дещо відрізняється, проте головна ідея безструктурності в розмірі збережена. Важливою різницею є те, що в перекладача майже кожен рядок закінчується на ненаголошений склад, на відміну від оригіналу, де в основному трапляється чоловіча рима, тобто наголос падає на останній склад. Таким чином, в інтерпретації Бетакі строфа має ефект легато (*итал. legato* – «зв'язаний»).

Проблема *еквілінеарності* є дуже цікавою для дослідження, адже, як згадувалось раніше, малюнок є досить незвичним та доволі жорстким у структурному плані. Довжина рядка з кожним наступним рядком змінюється за однаковою схемою: кількість складів поступово зростає на один, а потім – йде у зворотному напрямку. У перекладі В. Бетакі кількість складів у кожному рядку різна: 1-3-4-6-10-11-12-13-14-12-10-9-7-6-5-6-1.

Малюнок складів є дуже далеким від оригіналу, хоча в цілому збереглася основна структура від меншого до більшого, а потім навпаки. Звісно, зробити переклад адекватним у цьому плані реально, проте є ризик втратити інші властивості, такі як зміст, форма, які мають більший пріоритет для читача. Необхідно враховувати різницю мов як один із головних факторів у перекладі. Слов'янські мови порівняно з англійською є більш розвернутими та ширшими. Це не означає, що мова оригіналу більш примітивна, навпаки – англійська є більш лаконічною у своєму вираженні.

Еквівалентність – мабуть, одна з найскладніших категорій для дослідження. Перш за все, необхідно з'ясувати, чи відповідає зміст перекладу оригінальному твору. Переклад В. Бетакі першої строфи майже рядок в рядок відповідає

задуму Д. Томаса. Проте постає інша проблема: нашому читачу такий контекст може здатися незрозумілим. З іншого боку, це і є головним задумом Томаса. Він хоче, щоб читач розшифрував асоціативні образи, такі як: **“The dark run over the ghost”, “the dropped son”, “thin as a wren’s bone”, “bloody room unknown”**. Він має сам здогадатися та більш почути, ніж зрозуміти суть.

Щодо відповідності рядків, то спостерігаємо деякі зміни. Вони не є значними, проте допомогли зберегти фразову єдність. У Д. Томаса бачимо **“In the birth bloody room unknown”**, у перекладі – **«В крові рождення, в незнакомом верченьє»**. Чому саме перекладач вирішив змінити слово «кімната» на «верченьє» невідомо, проте ця заміна є дуже вдалою, бо використовується прийом нагнітання через перелік дій. Також місцями помінялись рядки **“And the heart print of man / Bows no baptism”**. У В. Бетакі вони йдуть у зворотній послідовності: **«Склоняя не перед крещеньем / Отгиск сердца людского»**. Однією із причин може бути намір Бетакі зберегти послідовність та логічність складного єдиного речення, яке утворює цілу строфу. Наприкінці теж бачимо зміни в рядках, які допомогли не втратити чітко та остаточно завершення фрази. Таким чином, слова **«тьма»** та **«дитина»** (**“dark”** and **“child”**) помінялись місцями.

Висновки. Отже, можна вважати, що переклад В. Бетакі є доволі адекватним та наближеним до авторського задуму. Інтерпретатору вдалося передати художні особливості оригінального твору та розкрити складні асоціативні образи, глибокі метафори та філософський сенс читачу. Було збережено цю темну, містичну та загадкову на початку атмосферу. Наприклад, такі фрази, як **«над призраком пролетела тьма», «сын плюнулся за стенкой тонкой»**, створюють потойбічний, невідомий нам Всесвіт та гарно відтворюють емоційний задум оригіналу. Таким чином, читач, не володіючи англійською мовою, має можливість дізнатися та почути художній світ Д. Томаса як валлійського автора.

Література:

1. Ионкис Г.Э. Английская поэзия XX века (1917–1945). Москва : Высш. школа, 1980. 200 с.
2. Ташевский С. Дилан Томас и его «Баллада о длинноногой наживке». 2018. Sunday October 1. URL : <http://literratura.org/criticism/2663-sergey-tashevskiy-dilan-tomas-i-ego-ballada-odlinnonogoy-nazhivke.html> (дата звернення: 25.11.2021).
3. Ташевский С. Дилан Томас и его «Баллада о длинноногой наживке». 2018. Sunday October 1. URL : <http://literratura.org/criticism/2663-sergey-tashevskiy-dilan-tomas-i-ego-ballada-odlinnonogoy-nazhivke.html> (дата звернення: 25.11.2021).
4. Томас Д. Собрание стихотворений 1934–1953. Б.м. : Salamandra P.V.V., 2010. 258 с.

5. Соловьев С. Скращение времен и вер. 2021. Wednesday October 13. URL : http://www.belmamont.ru/index.php?action=call_page&page=product&product_id=836 (дата звернення: 25.11.2021).
6. Мазуркевич С. Девятка – символ знания. 2021. Monday October 4. URL : <http://www.vostokolyub.info/kollektsiya-interesnostey/mir-simvolov/devyatka-simvol-znaniya.htm> (дата звернення: 25.11.2021).
7. Скороденко В.А. Дилан Томас. 2021. Saturday October 2. URL : http://lealev.narod.ru/angliya_dilan_t.html (дата звернення: 25.11.2021).

Kondrashova Ye. Reflection of D. Thomas’s poetic world and artistic images in translation interpretations

Summary. The article is devoted to the analysis of the reproduction of the D. Thomas’ poetic world in the translation interpretation. During the work, artistic images are singled out, which play a key role in the perception of the Welsh poet’s work. In some places, complex metaphors, non-standard associative images and deep philosophical content open and expand the author’s artistic world to the reader.

In addition, the main problem is highlighted: a clear emotional reflection of the original content. The analysis of four categories of translation adequacy assessment is carried out, namely the interpretation is considered on the basis of equirhythmicity, equirhythmicity, equilinearity and equivalence. The latter is the most demanding and important in the reproduction of original images, because, thus, it conveys the content and context to the reader.

D. Thomas is a Welsh poet and writer who has been and is studied by many linguists, literary critics and translators. Each of them sees special features in the author’s work. G. Ionkis reveals mythological images, eternal themes of life and death, the identification of nature with consciousness as a rapprochement with English romanticism. However, at the same time, Thomas offers a radically new figurative perception. Thus, there is a combination of classic lines of romanticism and modernist innovation. In the opinion of S. Tashevsky, there are many complex allusions and rhythmic constructions in the work of the researched author, which complicates the possibility of adequate reproduction of interpretation. The translator believes that the unique melody and the sounds of the work can be fully felt only by the native speaker.

The article explores one of the interpretations of D. Thomas’ poem – “Vision and prayer”. Its uniqueness lies in the fact that it is the only visual work of the author. Thus, figures such as a rhombus and an hourglass are added to the symbolic layer. What exactly they symbolize is revealed at the research stage. The analysis of the translation itself proved that one hundred percent adequate reproduction is impossible, but the translator managed to reflect the desired mood and spirit of the selected poem.

Key words: poetics, stylistic originality, association, metaphorical image, Welsh poet, Dylan Thomas, adequacy of translation.